

บทบาทของพื้นที่ประชาสังคม (civic space) ในการเสริมสร้างพลังประชาชนผ่านการมีส่วนร่วม¹

อัญชณา ณ ระนอง²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาพื้นที่ประชาสังคมและบทบาทของพื้นที่ประชาสังคมในการเสริมสร้างพลังประชาชนผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนของชุมชนแออัดสี่ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร ข้อมูลพื้นที่ประชาคม การใช้พื้นที่ประชาคม และระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนได้จากการสำรวจ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธี transect walk การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) และการทำสนทนากลุ่ม (focus group discussion) สมาชิกชุมชน กรรมการชุมชน และนักการเมืองหรือข้าราชการ ข้อมูลเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและอาศัยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) และหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (regression coefficient)

การศึกษาพบว่าชุมชนแออัดที่ศึกษามีพื้นที่ประชาสังคมค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะพื้นที่ประชาสังคมที่มีขนาดใหญ่พอที่จะรองรับสมาชิกชุมชนจำนวนมากที่เข้ามา

-
- ¹ งานวิจัยนี้ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากคณะรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้เขียนขอขอบคุณผู้มีส่วนช่วยในการสำรวจภาคสนามและบันทึกข้อมูลดังนี้ นนทลี วุฒิमानพ มุทิทา ดั่งงมุขพะเนา ทวีกานต์ ไคว่มณี พรทิพย์ ขจรศักดิ์บำเพ็ญ และสกล ยืนยงวงษ์สกุล
- ² รองศาสตราจารย์ และผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตและผู้อำนวยการหลักสูตรการจัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหาบัณฑิต ศูนย์การศึกษาจังหวัดนครราชสีมา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) e-mail: anchana@nida.nida.ac.th

ร่วมกิจกรรม ในบางชุมชนที่การเคหะแห่งชาติจัดสถานที่ให้อยู่ใหม่ก็จะมีการจัดแบ่งพื้นที่ในชุมชนให้เป็นพื้นที่สาธารณะ แต่พื้นที่เหล่านี้จำนวนไม่น้อยถูกบุกรุกโดยสมาชิกชุมชนเองเพื่อประโยชน์ส่วนตัว แทนที่จะใช้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่ประชาสังคมสำหรับทุกคนในชุมชน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เน้นศึกษาพื้นที่ประชาสังคมทางกายภาพ ผลการศึกษพบว่าพื้นที่ประชาสังคมในชุมชนมีหลายรูปแบบ อาทิเช่น ลิงก่อสร้าง ที่มีลักษณะคล้ายบ้านของสมาชิกชุมชนโดยทั่วไป อาจเป็นชั้นเดียวหรือสองชั้น ลิงก่อสร้างที่แยกออกมาชัดเจนแตกต่างจากบ้านทั่วไป ซึ่งอาจมีทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ สถานที่ที่มีประตูและหลังคาที่ตั้งแทรกอยู่ระหว่างบ้าน ศาลาที่เป็นสถานที่กว้างมีหลังคาแต่เปิดโล่ง ศาลาที่เป็นสถานที่กว้างแต่มีรั้วและมีประตูปิดมิดชิด สถานที่ที่พักผ่อนและนั่งเล่นมีหลังคา สนามกีฬาทุกประเภท สนามเด็กเล่น ถนนที่ถูกปิดเพื่อใช้สำหรับกิจกรรมของชุมชน หรือพื้นที่ประชาสังคมเฉพาะกลุ่ม ที่ชาวบ้านจัดทำกันเองเพื่อใช้ เป็นสถานที่ พุดคุย ในกลุ่มของตนเอง เช่น พื้นที่หน้าบ้านที่มีม้านั่งหรือแคร่มาตั้งไว้

การใช้พื้นที่ประชาสังคมมีหลายลักษณะ ในด้านปัจเจกบุคคล อาจใช้พื้นที่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ พุดคุยกัน ออกกำลังกาย ในด้านของชุมชนโดยรวม พื้นที่ประชาสังคมถูกใช้ในการจัดงานประจำปีของชุมชน การประชุม การทำกิจกรรมของกลุ่มประชาสังคมในชุมชน เป็นต้น สมาชิกชุมชนส่วนมากเห็นว่าพื้นที่ประชาสังคมมีความจำเป็นสำหรับชุมชนเพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อน พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเป็นที่วิ่งเล่นของเด็ก สมาชิกชุมชนที่ถูกสัมภาษณ์มีความเห็นว่าพื้นที่ประชาสังคมในชุมชนยังขาดแคลนอยู่บางครั้งการจัดกิจกรรมจึงจำเป็นต้องใช้พื้นที่อื่น เช่น ถนน หรือพื้นที่นอกชุมชน เช่น องค์การพัฒนาเอกชน วัด หรือโรงเรียน เป็นต้น ปัญหาการขาดแคลนพื้นที่ประชาสังคมเห็นได้ชัดในชุมชนบุกรุก ซึ่งภาครัฐ จะเข้ามามีบทบาทในการจัดหาพื้นที่ประชาสังคมน้อย

สำหรับบทบาทของพื้นที่ประชาสังคมพบว่า สมาชิกชุมชนใช้ประโยชน์จากพื้นที่ประชาสังคมในการรู้จักเพื่อนใหม่ เพิ่มความสนิทสนมกับเพื่อนบ้านและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกชุมชนส่วนมากเห็นว่าพื้นที่ประชาสังคมทำให้

รู้จักสมาชิกใหม่หรือได้เพื่อนใหม่ในชุมชนเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 70) การใช้พื้นที่ประชาสังคม ทำให้รู้จักเพื่อนบ้านดีขึ้นหรือสนิทสนมกันมากขึ้น (ร้อยละ 86) และการใช้พื้นที่ประชาสังคมทำให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของชุมชน (ร้อยละ 79)

จากการสำรวจพบว่าสมาชิกในชุมชนแออัดส่วนมากได้เข้าไปมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในชุมชน กล่าวคือ ร้อยละ 74 ของสมาชิกกลุ่มตัวอย่างมีกิจกรรมกับเพื่อนบ้านหรือสมาชิกในชุมชน เช่น พุดคุย ทำกับข้าว ร้อยละ 83 บอกว่า ติดต่อกับเพื่อนบ้านแทบทุกวัน มีเพียงร้อยละ 3 ที่ไม่ได้ติดต่อกับเพื่อนบ้านเลย สำหรับการเยี่ยมเพื่อนบ้าน พบว่า ร้อยละ 68 ไปเยี่ยมเพื่อนบ้านแทบทุกวัน แต่การนัดพบกับเพื่อนบ้านนอกบ้านทุกวันพบว่ามีร้อยละ 57 ไม่เคยนัดเพื่อนบ้าน เลยร้อยละ 11 สมาชิกชุมชนส่วนมากสามารถขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านได้ (ร้อยละ 94.4) ร้อยละ 90.3 สามารถให้เพื่อนบ้านช่วยเหลือเด็ก ดูแลความปลอดภัยของบ้าน หรือช่วยเหลือเมื่อยามเจ็บป่วยได้ ร้อยละ 26.4 บอกว่าในรอบปีที่ผ่านมาก็ให้ความช่วยเหลือเพื่อนบ้านทุกครั้งที่ถูกขอความช่วยเหลือ รองลงมา คือ นานๆ จึงให้ความช่วยเหลือสักครั้ง (ร้อยละ 26) และไม่เคยให้ความช่วยเหลือเลย (ร้อยละ 7) อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในชุมชนอาจจะอยู่ในวงแคบ เพราะถ้าถามว่าสมาชิกในชุมชนรู้จักกันดีเพียงใด ร้อยละ 42 บอกว่ารู้จักกันในระดับปานกลาง รองลงมาคือร้อยละ 40 รู้จักกันน้อย และรู้จักกันน้อยที่สุดร้อยละ 15

จากการสำรวจการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในงานที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น งานปีใหม่ สงกรานต์ ทำบุญ กิจกรรมแอโรบิค ประกวดร้องเพลงและกีฬา วันเด็ก และวันพ่อ พบว่าสมาชิกชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 68.9) เข้าร่วมงานที่จัดโดยชุมชน สำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นโครงการของชุมชน (คำนวณจากสมาชิกชุมชนอายุไม่ต่ำกว่า 13 ปี) พบว่าสมาชิกชุมชนส่วนมากไม่ได้เข้าร่วม (ร้อยละ 64) จะมีสมาชิกชุมชนเพียงร้อยละ 35.8 ที่เข้าร่วม ในจำนวนผู้เข้าร่วมนี้ พบว่าเข้าร่วมในการประชุมชุมชนมากที่สุด (ร้อยละ 30) รองลงมาคือโครงการยาเสพติด (ร้อยละ 21) และโครงการสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 18)

จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในชุมชนกับพื้นที่ประชาสังคม พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (regression coefficient) ของตัวแปรพื้นที่ที่ทุกตัวมีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญ ยกเว้นตัวแปรคะแนนประเมินสภาพพื้นที่ประชาสังคม กล่าวคือแบบจำลองแสดงให้เห็นว่า การเข้าไปมีส่วนร่วม หรือเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในชุมชนมีมากขึ้น เมื่อพื้นที่ประชาสังคม ในชุมชนนั้นเพิ่มขึ้น หรือการใช้พื้นที่ประชาสังคมอื่นๆ ในชุมชนเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันงานวิจัยพบว่ารายได้เพิ่มขึ้น การเข้าไปมีส่วนร่วม หรือเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในชุมชนน้อยลง

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมงาน (event) ที่มีในชุมชน (เช่น สงกรานต์ ปีใหม่ กิจกรรมออกกำลังกาย หรือกิจกรรมทางศาสนา) และตัวแปรด้านพื้นที่ประชาสังคม พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (regression coefficient) ของตัวแปรพื้นที่ที่ทุกตัวมีค่าเป็นบวก โดยในสมการแรกตัวแปรพื้นที่ที่ทุกตัวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรที่มีนัยสำคัญคือตัวแปรเพศ คือถ้าเป็นชาย การเข้าร่วมงานต่างๆ ในชุมชนจะลดลง สำหรับสมการที่สอง ซึ่งมีตัวแปรการใช้พื้นที่ประชาสังคมอื่นๆ เพิ่มเข้ามาด้วย พบว่าตัวแปรพื้นที่ที่ทุกตัวมีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญ ยกเว้นผลการประเมินพื้นที่ ประชาสังคม แบบจำลองแสดงว่าการเข้าร่วมงาน (event) ที่มีในชุมชน มากขึ้น สัมพันธ์กับพื้นที่ประชาสังคมเพิ่มขึ้น และการใช้พื้นที่ประชาสังคมอื่นๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่อายุเพิ่มขึ้น การเข้าร่วมงาน (event) ที่มีในชุมชนเพิ่มขึ้น แต่เพิ่มในอัตราที่ ลดลง ตัวแปรที่มีนัยสำคัญอีกตัวแปรหนึ่งคือเพศ ถ้าเป็นชาย การเข้าร่วมงานในชุมชนจะลดลง

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน และตัวแปรด้านพื้นที่ประชาสังคม พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับขนาดพื้นที่ที่ใช้ประชุมกลุ่มประชาสังคมและคะแนนประเมินสถานที่ที่ใช้ประชุมกลุ่ม

จากข้อมูลพบว่าพื้นที่ประชาสังคมเมื่อพิจารณาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีส่วนช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในชุมชนหรือการเข้าไป เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในชุมชน ซึ่งมีผลในการเสริมสร้างพลังประชาชน โดยผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ในสภาพปัจจุบันจำนวนพื้นที่ประชาสังคมในชุมชนแออัด

มีจำนวนไม่น้อยที่ไม่สะดวกสบายเท่าที่ควร สมาชิกชุมชนจึงพยายามพึ่งตนเองโดยการแสวงหาพื้นที่ประชาสังคมซึ่งมีอยู่ในชุมชนเองหรือนอกชุมชน ซึ่งก็ทำได้อย่างจำกัด และบางครั้งก็มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สมาชิกชุมชนจึงมักช่วยกันระดมทุนภายในชุมชนกันเองเพื่อสร้างพื้นที่ประชาสังคม หรือบำรุงรักษาพื้นที่ประชาสังคมที่มีอยู่เดิม แต่ก็มักประสบปัญหาด้านรายได้ของสมาชิกในชุมชนซึ่งมีรายได้ไม่สูงนัก ดังนั้น ถ้ารัฐบาล เอกชน และองค์กรเอกชนเห็นความสำคัญในการเพิ่มการปฏิสัมพันธ์ และเพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างพลังประชาชน อันอาจนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น การจัดหาและการลงทุนในพื้นที่ประชาสังคมจึงเป็นบทบาทหนึ่งที่ไม่ควรถูกมองข้าม

Abstract

The research studies the roles of civic spaces (in physical terms) in empowering the disadvantaged through participation in various activities in their community. Data on areas and the usage of civic space, and levels of participation, were collected from four slum communities in Bangkok. A qualitative approach, which involves transect walks, in-depth interviews, and focus group discussions was employed. The influence of civic spaces on different levels of participation, i.e., informal socializing, and social and community participation, was estimated by multiple regression analysis.

The study found that civic space in slum communities in Bangkok and vicinity is quite limited. The lack of civic spaces in squatter communities is more severe than in regular (legalized) communities. Most community members agree that civic space increases socialization within the community. Most regression models show civic space variables to have positive impacts on informal socializing and social and community participation.

การเสริมพลังชุมชนในกระบวนการยุติธรรมชุมชน

ปิยะนุช เงินคล้าย¹

บทคัดย่อ

บทความนี้เสนอการนำความรู้ในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การเสริมพลังให้แก่ชุมชนและสร้างการมีส่วนร่วม มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคม โดยอาศัยรูปแบบของอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน (อ.ก.ช.)

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน ซึ่งช่วยเสริมพลังชุมชนที่สำคัญได้แก่ (1) คุณลักษณะของอาสาสมัครไกล่เกลี่ยแตกต่างกัน และ (2) แนวทางที่ใช้ในการไกล่เกลี่ยยังไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจน แนวทางแก้ไขเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน (อ.ก.ช.) โดยใช้การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ คู่มือในการปฏิบัติงาน และการอบรมเทคนิคต่างๆ ในการไกล่เกลี่ย โดยเฉพาะเรื่องของการทำให้คู่พิพาทได้เข้าร่วมเจรจา การประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้ด้านข้อกฎหมาย

¹ รองศาสตราจารย์และรองคณบดีฝ่ายนโยบายและแผน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstracts

This article presents application of conceptual understanding of mediation as well as community reinforcement, and participation for social conflict resolution by community volunteer mediators (CVM).

Major problems in mediation procedures which reinforce the community are differences in volunteers' characteristics and lack of clear meditation standard. Propositions for improvement emphasize volunteer potentiality development by experience exchange, service manual, and mediation training especially in facilitating dispute parties participation in discussion, public relations, and legal matters.

ความนำ

ในปัจจุบันเกิดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนมากมาย ทำให้คดีต่างๆ ขึ้นสู่ศาลมีปริมาณมากขึ้น และเมื่อมีคดีแล้วความสัมพันธ์ของคนในชุมชนก็ยิ่งเลวร้ายลง ทำให้ความแตกแยกในสังคมมีมากขึ้น ปัญหาที่สำคัญในการศึกษา คือ ทำอย่างไรที่จะลดความขัดแย้งหรือระงับความขัดแย้งลงได้ มีกลวิธีใดที่จะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้ คำตอบของปัญหา คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งนอกจากการดำเนินคดีทางศาล หรือการอนุญาตตุลาการโดยมีบุคคลที่สามเป็นผู้ชี้ขาดตัดสินข้อพิพาท แต่สำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแม้จะใช้บุคคลที่สามช่วยเหลือในการตกลงเจรจาเพื่อระงับข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยก็เป็นเพียงผู้เสนอแนะแนวทางและหาทางออกให้คู่พิพาทเท่านั้น ไม่มีอำนาจตัดสินชี้ขาดเหมือนศาลหรืออนุญาตตุลาการ ผลการตกลงเจรจาก็เกิดจากการตัดสินใจของคู่พิพาทเองโดยตรง

เนื่องจากผู้ไกล่เกลี่ยก็เป็นเพียงผู้เสนอแนะเท่านั้น ทำอย่างไรที่จะให้ในชุมชนมีผู้ไกล่เกลี่ยที่มีการยอมรับ ทำอย่างไรที่จะให้ชุมชนมีพลังอำนาจในการแก้ไขปัญหา

การจัดการภาครัฐกับการเสริมพลังประชาชน Public Management and People Empowerment

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล¹

"We become most powerful when we give our own power away".

Kouzes and Posner (2003) in The Leadership Challenge .

บทคัดย่อ

Empowerment เป็นแนวคิดการจัดการร่วมสมัยที่เป็นพื้นฐานของการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ผู้บริหารยุคใหม่ต่างตระหนักว่า ความสำเร็จของการจัดการเป็นผลจากการเสริมสร้างพลังและการเพิ่มขีดสมรรถนะของสมาชิกองค์กร การเสริมพลังเป็นกระบวนการพัฒนาที่ครอบคลุมหลายมิติ มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องสมรรถนะ โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์การ การเสริมสร้างโอกาสและการเพิ่มอำนาจในการตัดสินใจของสมาชิกในองค์กร ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานของสมาชิกให้เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร แนวคิดเรื่องการเสริมพลังมีการนำไปปรับใช้กับองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะในสาขาและการจัดการคุณภาพ การพัฒนาองค์กร และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

¹ รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

จุดมุ่งหมายของบทความเพื่อสำรวจแนวคิดเกี่ยวกับ Empowerment และชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ Empowerment กับการจัดการภาครัฐโดยเฉพาะ การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (new public management) โดยได้เสนอมุมมองที่ เชื่อมโยงกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง แนวคิดเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ (learning organization) และความสอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (sufficiency economy)

คำหลัก (Keywords): การจัดการภาครัฐ (public management), การเสริมพลัง ประชาชน (people empowerment), การเสริมพลังในองค์การ (organizational empowerment)

Abstract

Empowerment is a contemporary management concept for public and private management. Modern managers realize that organizational achievements are driven by empowering people's competencies. Empowerment is characterized as a multi-dimensional process and involves various components, including competence, organizational structure, values and cultural system. Improving the task environment and enhancing the decision-making power of employees are key determinants of successful performance. The concept of empowerment is widely used in the fields of organizational development, total quality management and human resource management. The purpose of this paper is to review the concept of empowerment and to highlight the linkages between empowerment and related concepts, especially

New Public Management, Learning Organization, Change Management and Sufficiency Economy Philosophy.

Keywords: Public Management; People Empowerment; Organizational Empowerment.

ความนำ

Empowerment เป็นแนวคิดที่ได้รับการกล่าวขานตั้งแต่ในช่วงทศวรรษ 1980 ในปัจจุบัน Empowerment ยังคงเป็นแนวคิดที่เป็นที่สนใจของผู้บริหาร ผู้นำองค์กร ในการจัดการสมัยใหม่ ผู้บริหารมุ่งดำเนินงานบนพื้นฐานของความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (competitive advantage) เพื่อนำองค์กรสู่ความสำเร็จ และแน่นอนว่าเส้นทางแห่งความสำเร็จ เป็นผลจากความอุทิศตนเสียสละ และพลังความคิดสร้างสรรค์ของผู้ร่วมงาน แนวคิด เรื่อง Empowerment จึงเป็นแนวคิดที่จุดประกายหรือเป็นเสมือนพลังกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการบริหารงาน สมาชิกในองค์กรที่ประสบความสำเร็จต้องพร้อม รับการเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันองค์กรมีประเด็นว่าจะขับเคลื่อนพลังของพนักงานอย่างไร ให้เกื้อหนุนต่อความสำเร็จขององค์กร Empowerment เป็นกระบวนการเสริมสร้าง ประสิทธิภาพและยกระดับสัมฤทธิ์ผลขององค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม องค์กร และเป็นกระบวนการที่นำศักยภาพที่หลากหลายของสมาชิกในองค์กรให้เกิด ประโยชน์สูงสุด (Robinson, 1997)

ความหมายของ Empowerment มีความหลากหลายแต่จุดใหญ่อยู่ที่การให้ พนักงานมีอำนาจอิสระในการตัดสินใจ มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบ (accountability and responsibility) รวมถึงการให้แนวทางและเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน จุดมุ่งหมายของบทความนี้เพื่อสำรวจแนวคิดเกี่ยวกับ Empowerment ในบริบทของ การจัดการภาครัฐ ในบทความนี้ผู้เขียนได้เสนอมุมมอง Empowerment ในฐานะที่เป็นแนว คิดร่วมสมัย (contemporary concept) ที่เป็นที่สนใจในแวดวงของวิชาการบริหารและชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง Empowerment กับการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร

**บทวิเคราะห์ว่าด้วยลักษณะและสาเหตุการเกิดขึ้น
ของเครือข่ายการทำงานในระดับท้องถิ่น
Come Work With Me: Overview and Determinants of
Local Government Networks**

Weerasak Krueathep¹

บทคัดย่อ

วรรณกรรมเรื่องการทำงานแบบเครือข่ายได้ให้ความสนใจกับผล
การปฏิบัติงาน (performance) และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (public
accountability) เป็นจำนวนมาก แต่ทว่ายังมีได้ให้ความสนใจกับการวิเคราะห์ถึง
สาเหตุของการเกิดขึ้นของเครือข่ายการทำงานอย่างเป็นระบบเท่าใดนัก บทความ
ชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์ ประการแรกที่ต้องการพิจารณาถึงสาเหตุการเกิดขึ้นของ
เครือข่ายการทำงานในระดับท้องถิ่น โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากกรณีตัวอย่าง
จำนวน 218 เรื่อง ซึ่งได้มาจากการวิจัยโครงการ “วิถีใหม่ขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นในประเทศไทย” ทั้งนี้ ผู้เขียนได้จำแนกสาเหตุการเกิดขึ้นของเครือข่าย
การทำงานออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยเชิงสถาบัน ปัจจัยด้านการบริหาร บรรยากาศ
การเมืองท้องถิ่น ปัจจัยด้านลักษณะธรรมชาติของงาน และปัจจัยแวดล้อมด้านสังคม
และเศรษฐกิจชุมชน และใช้เทคนิควิเคราะห์ข้อมูล โดยสมการถดถอยด้วยตัว
แบบโลจิสติกส์(logistic regression analysis) การศึกษาในครั้งนี้พบว่า ลักษณะ
ธรรมชาติของงาน ลักษณะชุมชน และวัฒนธรรมทางสังคม และเศรษฐกิจมีอิทธิพล
ต่อการเกิดขึ้นของเครือข่ายการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนบรรยากาศ
การเมืองท้องถิ่น มีอิทธิพลในทางอ้อมต่อการเกิดขึ้นของเครือข่ายท้องถิ่น

¹ Department of Public Administration, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้วิเคราะห์ถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายการทำงาน และพบว่าเครือข่ายการทำงานใน ระดับท้องถิ่นโดยเฉลี่ยมีจำนวนตัวแสดงที่เกี่ยวข้องประมาณ 5 องค์กร/หน่วยงาน ทั้งนี้ องค์กรภาคประชาชนมีบทบาทที่สำคัญในการทำงานร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเพื่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเข้มข้น ในทางตรงกันข้ามหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคยังคงมิได้มีส่วนร่วมในเครือข่ายการทำงานระดับท้องถิ่นอย่างเข้มข้นเท่าใดนัก ในทำนองเดียวกัน เครือข่ายการทำงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันยังอยู่ในระดับที่จำกัด จากข้อค้นพบเหล่านี้ ผู้เขียนได้ประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำงานแบบเครือข่ายในระดับท้องถิ่น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกระจายอำนาจไว้ในเนื้อหาตอนท้ายของบทความ

คำสำคัญ: เครือข่าย, เครือข่ายการทำงาน, การบริหารงานท้องถิ่นแบบเครือข่าย, การเกิดขึ้นของเครือข่ายการทำงาน, วิถีใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

Abstract

There is a burgeoning number of studies examining network performance and accountability. Very few studies, however, have examined (1) detailed collaborative activities and (2) potential factors for determining network formation. This essay provides such a systematic analysis. Two-hundred and eighteen cases of collaborative management in Thai local governments, classified into three policy areas (environmental management and natural resource preservation, public welfare, and education and cultural programs) are examined regarding modes of networked collaborations, network sizes, and network partners and their contributions to networks.

The findings show that local networked arrangements are diverse, with an average number of partners of five, and are common when local governments deal with environmental management, natural resources and public welfare programs. But it is not the case for the educational policy area. The author also finds that volunteered civic groups are very active local partners; national and regional governmental agencies, however, do not engage much in promoting the work of local partnerships. Likewise, collaborations among local governments are very rare.

In addition, a logistic regression model has been constructed to explain the probability of network formation. Five major groups of explanatory variables are included: institutional, programmatic, managerial, political, and socioeconomic factors. Analyses show that the most significant factors in determining network formation include the nature of the policies/programs, management capacity, and socioeconomic context. Local political climate also has a significant effect on network formation, but only indirectly. This study delineates the importance of the programmatic, managerial, socioeconomic, and political factors that local administrators may consider when forming networks.

Keywords: networked management, collaboration, determinants of network formation, local governments in Thailand, logistic regression analysis.

**Discursive Competence and the Micropolitics of
Empowerment in Rural Thailand**
บทบาทของความสามารถทางวาทกรรมในระดับจุลภาค
ของการให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในประเทศไทย

Peter Vail¹

บทคัดย่อ

วิจัยนี้ทำการศึกษาการสร้างการให้อำนาจในโครงการที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ชาวบ้านในชุมชนนี้ทำการวิจัยเกี่ยวกับนิเวศวิทยาและชาติพันธุ์วรรณาด้วยตนเอง เพื่อเป็นวิธีการต่อต้านการเข้ามาล่งล้าของอำนาจรัฐ 'การสร้างอำนาจ' ใน บริบทนี้ประกอบด้วย การเข้าถึงและการสร้างรูปแบบวาทกรรมที่เป็นทางการ และทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งรูปแบบของวาทกรรมนี้ได้มาจากประสบการณ์และความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นและได้รับการ 'ขัดเกลา' ให้เป็นภาษาเขียนในเชิงวิชาการการสร้างรูปแบบภาษาของวาทกรรมที่กล่าวมานั้น จำเป็นต้องอาศัยที่ปรึกษาโครงการที่เป็นนักวิชาการ เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชน และผู้ช่วยวิจัย บุคคลเหล่านี้ไม่ใช่มีเพียงแค่ทักษะด้านภาษาเท่านั้นในการสร้างวาทกรรม แต่ต้องมีสถานะทางสังคมด้วย เพราะเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความชอบธรรมให้กับการสร้างวาทกรรมนั้น จุดมุ่งหมายที่สำคัญของโครงการวิจัยไทบ้านก็คือ การกระจายอำนาจและการมอบอำนาจให้กับท้องถิ่น โดยเปลี่ยนรูปแบบของอำนาจจาก 'บนลงล่าง' เป็นจาก 'ล่างขึ้นบน' แต่เมื่อทำการศึกษามีปฏิสัมพันธ์

¹ Faculty of Political Science, Ubon Ratchathani University, Thailand
Department of Linguistics, Georgetown University, USA.

ระหว่างที่ปรึกษาโครงการและชาวบ้านแล้ว พบว่า รูปแบบของอำนาจก็ยังคงเป็นแบบ 'บนลงล่าง'

Abstract

This paper examines the production of empowerment in a local community action project in Northeastern Thailand, in which local villagers undertake their own ecological and ethnographic research as a way to resist intrusive state practices. Empowerment in this context consists primarily in access to, and production of, literate, formalized forms of discourse that authenticate local villagers' experiences and knowledge, and produce written research reports-a process which involves 'translating' between everyday discourse and formalized discourses of science and bureaucracy. Access to such forms of language depends on project advisors-academics, NGO workers, activists, and research assistants-who not only have the linguistic skills to generate the discourse, but also have the social status necessary to legitimately embody it. The overarching aim of such Thai Baan projects is political decentralization and local empowerment-a change from top-down models of power to more grassroots, bottom-up forms of power. But examining typical interactions between advisors and villagers-i.e. through finegrained micro politics-we see how difficult it is to escape the top-down nature of political power.

Keywords *Formal discourse, scientific discourse, literacy, empowerment, Thailand, community action, ecology*